

BEZOEKWERK - ANTENNES VAN DE DIACONIE

Situering

Dit materiaal laat zien hoe bezoekwerk en diaconie met elkaar te maken hebben. Het biedt een aantal praktische schema's om het bezoekwerk een diaconale antennefunctie te geven. In het bezoekwerk kunt u op het spoor komen van wat er leeft in uw omgeving.

Het materiaal is helder en praktisch. Zeer geschikt voor menig bezoekersgroep, die meer diaconaal actief wil zijn.

Opzet

1. Inleiding over diaconale dimensie van bezoekwerk. (tekst 1 in de bijlage)
Indien u dit in groepsverband doet, kunt u met elkaar in gesprek gaan over de herkenbaarheid van deze inleiding.
2. De inhoud van de bezoeken: Een stap verder: verkennende gesprekken (tekst 2 in de bijlage)

U inventariseert het bezoekwerk: doel, doelgroep, opdracht, resultaten enzovoort.

Werkblad A. "Kijk eens om je heen" - ervaringen in het bezoekwerk (pag. 5).

Werkblad B. "Kijk eens naar je werk" - bezoekregistratie (pag. 6).

Werkblad C. "Waardering van je werk" - evaluatie van bezoekregistratie (pag. 7).

BIJLAGEN

Tekst 1. Diaconie en bezoekwerk

Diaconale projecten

Diaconie heeft te maken heeft met "mensen in nood" en met werkwoorden als: "luisteren", "helpen", "levensmoed geven" en "werken aan gerechtigheid". Diaconie wordt gerealiseerd in diaconaal bezoekwerk, in aanloophuizen, in Arme Kant-groepen, bij de opvang van vluchtelingen, door bestuurlijke deelname aan algemene instellingen voor maatschappelijke dienstverlening, door een actieve bijdrage aan "Leefbaar Friesland", enzovoort, enzovoort.

Verliezen verwerken

Naast actieve inzet van parochianen in dit soort algemene of interkerkelijke projecten kennen vele kerken nog het op de eigen geloofsgemeenschap gericht bezoekwerk aan ouderen en zieken. Soms heeft men in dit bezoekwerk ook oog voor andere groepen. De laatste jaren is een toename te bespeuren in activiteiten op het terrein van "verliezen verwerken". Deze term verwijst eigenlijk naar het hele brede terrein van verliezen, waarmee mensen in hun leven geconfronteerd kunnen worden. Denk bij voorbeeld aan het verliezen van:

- een goede gezondheid;
- een baan;
- toekomstverwachtingen, door dementie van de huwelijkspartner op jonge leeftijd;
- bindingen met land van herkomst en alles wat daar mee samenhangt (religie, cultuur, familie);
- contacten en zekerheden door de geboorte van een verstandelijk gehandicapt kind;
- een partner als gevolg van verslaving of echtscheiding.

Met goede begeleiding kunnen kerken goed werk doen door initiatieven te nemen voor groepen "verliezen verwerken". Door het uitspreken en uitwisselen van verlies-ervaringen kunnen mensen soms weer even verder en voelen ze zich minder alleen staan met het verlies. De meeste activiteiten op dit terrein richten zich op partnerverlies.

Het is belangrijk dat dit werk gebeurt, het betekent omzien naar elkaar, luisteren, levensmoed geven, diaconie. Misschien zijn er ook in uw parochie activiteiten op het terrein van verlies-verwerking. Het is goed om dit werk te evalueren op vragen als: wie worden ermee bereikt? Worden ook diegenen bereikt, die de aandacht ook het hardste nodig hebben? Wat kan er nog meer gebeuren? Wie blijven buiten ons gezichtsveld?

Doorverwijzing

Diaconie heeft raakvlakken met de hulpverlening en met de "zorg" in bredere zin.

Toch kan het vrijwilligers-diaconaat zich doorgaans niet echt op individuele hulpverlening toeleunen. Daarvoor ontbreekt het aan menskracht en aan professionaliteit. De vragen zijn vaak te complex en soms kan er meer schade worden veroorzaakt dan goedge maakt. Voor bezoekers, maar zeker voor de vrijwilligers in het diaconaat is het daarom van belang "de weg te weten" naar instanties en organisaties op de meest uiteenlopende maatschappelijke en sociale terreinen: de sociale kaart.

Barmhartigheid en gerechtigheid

Zoals al eerder is aangegeven: diaconie heeft te maken met gerechtigheid. Ook door middel van bezoekwerk, wijkcontact-werk enzovoort. kan men maatschappelijke vragen opsporen.

Bij voorbeeld: vervoersproblemen van ouderen of gehandicapten, vooroordelen ten opzichte van baanlozen of WAO-ers, financiële problemen van bepaalde groepen in de samenleving, gezondheidsproblemen, sociaal isolement. Soms moet men op zoek gaan naar bondgenoten om zo'n onderwerp bespreekbaar te maken. In bepaalde situaties moeten er solidariteitsacties worden opgezet, met de parochiële caritas of diaconie als initiator of participant.

Een goed voorbeeld hiervan is de "Arme Kant van Nederland". De campagnes in dit kader zijn tot stand gekomen op initiatief van de Raad van Kerken in Nederland. De landelijke kerkelijke organen kregen signalen van toenemende verarming in Nederland. Armoede, overal in het land, die ontstaat als gevolg van laag inkomen in combinatie met kostencumulatie over de gehele linie (prijsstijgingen, toename heffingen, toename eigen bijdragen, duurder openbaar vervoer enzovoort.) Zo is er een arme kant van Nederland ontstaan met als kenmerken:

- een grote concentratie op de eerste levensbehoeften;
- toenemende relationele, psychische- en andere gezondheidsproblemen;
- toenemend sociaal isolement;
- grote afhankelijkheid van overheidsinstellingen en/of omgeving;
- weinig of geen toekomstverwachting;
- bestaansonzekerheid;
- vaak grote schuldenproblemen.

Hier is sprake van een maatschappelijke signaalfunctie van de kerken. En juist hier kunnen bezoekers en diaconale vrijwilligers de eersten zijn die deze signalen vernemen. De oplossingsrichting is echter een geheel andere dan die bij "verliezen verwerken". Voor deze problematiek is het niet voldoende aandacht te besteden aan de individuele nood. Luisteren is belangrijk, ook voor deze groepen. Maar de strijd om gerechtigheid is minstens even belangrijk. Dit houdt in dat men de signaalfunctie niet beperkt tot de geloofsgemeenschap. Men staat voor de noodzaak een stap verder te gaan en een signaal af te geven aan de samenleving, met name aan de politiek verantwoordelijken.

Signaalfunctie van bezoekers

Kerkelijke vrijwilligers, die mogelijk met deze aspecten in aanraking komen, zijn de leden van bezoekersgroepen, de wijkcontactpersonen en vrijwilligers in andere bezoekersactiviteiten.

Bijvoorbeeld: zieken- en ouderenbezoek. Dit werk zou eigenlijk geen diaconie behoren te zijn, maar iets vanzelfsprekends voor een vrijwilligersorganisatie. Vergelijk het eens met het bezoeken van een zieke buur of collega. Het hoort bij het dagelijkse 'omzien naar elkaar'. Het wordt pas diaconaal wanneer blijkt dat er achter het verhaal van de bezochte sociale of maatschappelijke problemen spelen, waarvoor nog geen oplossing is gevonden. Soms kan worden doorverwezen, soms moet er overleg gevoerd worden met een 1e lijnwerker of met de pastor. Op deze wijze krijgt het zieken- en ouderenbezoek een signaalfunctie voor de diaconie. Deze bezoekersgroepen evalueren hun ervaringen geregeld, als het goed is. Het is dan niet de bedoeling om bepaalde zaken met naam en toenaam breed uit te meten, maar er worden ervaringen uitgewisseld. Er wordt bekeken of er bepaalde ontwikkelingen gaande zijn. Er wordt bekeken of er zich bepaalde situaties voordoen, die vragen om een andere benadering.

En de werkwijze wordt geëvalueerd: hoe ga je met bepaalde situaties in het bezoekwerk om?

Ander voorbeeld: wijkcontactpersonen. De wijkcontactpersonen hebben doorgaans een taak ten behoeve van de gemeenschapsofbouw (b.v.: actie Kerkbalans, welkom-bezoek, groot huisbezoek etc.). Geen diaconaal werk, maar in sommige gevallen worden deze bezoekers wel geconfronteerd met vragen op het terrein van diaconie of zelfs hulpverlening. Het is daarom van belang deze acties en bezoeken goed te evalueren, juist tegen de achtergrond van de diaconaal-maatschappelijke vragen. De vrijwilligers in deze groepen kunnen bijvoorbeeld aan de hand van een instructie een globale inventarisatie maken van signalen die door hen worden opgevangen. Ook zij krijgen dan een signaalfunctie voor de diaconie.

Samenvattend:

In een aantal gevallen is bezoekwerk als zodanig diaconaal: wanneer het bezoeken betreft aan 'mensen in nood'. Soms past het bezoekwerk in het kader van het opsporen van maatschappelijke problemen. In dat geval kunnen bezoekers een signaalfunctie vervullen voor de diaconie.

Wil men het bezoekwerk betekenis laten krijgen voor de diaconie, dan is het van belang het werk goed te doordenken, vanuit die diaconaal-maatschappelijke invalshoek. Vanuit welke visie en motivatie wordt het bezoekwerk georganiseerd en verricht? Tegen welke achtergrond? Het verdient aanbeveling bij het bezoekwerk aandacht te besteden aan:

- de visie op kerk, pastoraat en diaconie;
- de motivatie van de bezoekers;
- de inkadering van het bezoekwerk in de parochie (wie heeft de opdracht gegeven, wie is verantwoordelijk voor de gang van zaken en voor eventuele veranderingen in de koers of aanpak van het bezoekwerk etc.);
- m.b.t. de inkadering in de parochie met name aan: de relatie van het bezoekwerk tot de "sector diaconie";
- de voorbereiding, bijvoorbeeld toerusting en training van de bezoekers;
- de evaluatie

Tekst 2: Een stap verder: verkennende gesprekken

Men kan nog verder gaan in het streven het bezoekwerk optimaal te benutten voor parochiële diaconie. Men kan er vanuit de parochie naar streven systematisch te werk te gaan met de door bezoekers verzamelde informatie. De signaalfunctie van bezoekwerk komt daardoor nog meer tot recht én de parochiële diaconie heeft informatie van binnenuit, op basis waarvan met het diaconaal beleid kan bepalen, bijstellen enzovoort.

Hulpmiddelen:

Voor het bespreken van activiteiten rond "verliesverwerking" en bezoekwerk:

Werkblad A.:   KIK EENS OM JE HEEN - ERVARINGEN IN HET BEZOEKWERK

Met deze werkvorm kunnen bezoekers hun ervaringen in het algemeen bespreken.

Wat kom je tegen? Wat niet? Wat doe je met specifieke vragen? Moet de parochie meer aandacht besteden aan bepaalde vragen, die u in bezoekwerk tegenkomt?

Kijk eens om je heen: wie worden bereikt d.m.v. de huidige bezoekersactiviteiten? Wie hebben de aandacht? Deze lijst pretendeert niet volledig te zijn. Laat hem eens rustig op u inwerken. Mogelijk heeft u aanvullingen. Deze kunnen aan de lijst worden toegevoegd.

KIJK EENS OM JE HEEN	Aandacht wordt gegeven door:	Aandacht wenselijk door:
Ouderen		
Zieken		
Mensen die alleen wonen (alleenstaanden/opzichzelfstaanden)		
WAO.-ers		
Mensen met psychische problemen en (ex) psychiatrische patiënten		
Relaties van mensen met psychische problemen		
Baanlozen of mensen die bang zijn hun baan te verliezen		
Vrouwen in de bijstand		
Homoseksuelen		
Slachtoffers van incest/seksueel geweld/-misbruik		
Vluchtelingen		
Migranten en andere etnisch-culturele groepen		
Woonwagendwoners		
Mensen met een verstandelijk handicap		
Ouders of familie van mensen met een verstandelijke handicap		
Mensen met een lichamelijke handicap of chronisch zieken		
Mensen die gaan scheiden of gescheiden zijn		
Gok-/ drugs-/ medicijn-/ of alcoholverslaafden		
Ouders van verslaafden		
Nabestaanden van mensen die door zelfdoding zijn gestorven.		
Familie van dementen of dementerenden		
Boeren, die gedwongen zijn (of worden) hun bedrijf te sluiten		
(Ex-) Gedetineerden		
Partners en kinderen van gedetineerden		
Dak- en thuislozen		

Vragen:

1. Met welke van deze mensen heeft uw diaconie-/caritas-/bezoekgroep/kerk contact? Wie of welke groep precies? Op welke wijze?
2. Welke van de genoemde "groepen" zou naar uw opvatting wel de aandacht van uw diaconie/caritas-/bezoekgroep/kerk moeten hebben? Wat weet u van de problemen van die groep(en)?
3. Welke werkgroep of persoon uit de parochie zou het contact moeten leggen met de door u genoemde groep(en) uit vraag 2?

Werkblad B.: KIJK EENS NAAR JE WERK - BEZOEKREGISTRATIE

De bezoeker doet er goed aan de beluisterde signalen (vertrouwelijk) te registreren en te melden. Op dit werkblad wordt een werkvorm aangeboden, aan de hand waarvan men meer in detail de bezoekervaringen kan registreren. Daardoor wordt het mogelijk om deze signalen te benutten voor nieuw pastoraal of diaconaal beleid. Dit formulier geeft bezoekers de mogelijkheid zijn of haar bevindingen te noteren. Voor zichzelf én voor de evaluatie in de vergaderingen van de bezoekersgroep.

Doel: registreren van sociale informatie, verzameld door middel van parochieel bezoekwerk.

Naam bezoeker:

Werkgroep:

Parochie:

Code	Reden bezoek	Pastorale vraag	Diaconale vraag	Doorverwijzing naar/informatie over	Persoonlijke evaluatie van bezoeker/opmerkingen	Bezoek voortzetten?

Werkblad C.: WAARDERING VAN JE WERK - EVALUATIE VAN DE BEZOEKREGISTRATIE

Met behulp van dit werkblad kan de informatie, verzameld op het vorige werkblad B, worden samengevat ten behoeve van een evaluatie. De evaluatie is met name gericht op het verzamelen van maatschappelijke informatie.

Doel: evalueren van sociale informatie, verzameld tijdens bezoektactiviteiten van parochiële bezoekersgroepen.

Formulier, in te vullen aan de hand van het werkblad B. (bezoekregistratie)

Bezoeker:

Werkgroep:

Parochie:

Code	Reden bezoek	Aantal bezoeken	Gemiddelde duur	Doorverwijzing naar /informatie over	Opmerkingen Voortzetting bezoek? Actie (welke en door wie?)
Totaal					

Conclusies: